

Revoluciji v Rusiji

1. Vzroki:

- posledice 1.sv vojne, nekajkrat dražja hrana in kurjava ogromno invalidov in pogrešanih
- stroške vojne nosijo samo kmeti(obvezna oddaja pridelkov), povišani davki, tudi kapitalistom povečajo davke ti pa hočejo obdržati profit, zato delavcem znižajo plače in povišajo delovni čas
- cerkev in car ne plačujeta davkov, imata vso politično oblast
- absolutno večino so imeli le fevdalci in cerkev, ostali le za okras

Februarska buržoazna revolucija v Rusiji(1917)

- delavci in mestni reveži demonstrirajo pred carsko palačo in zahtevajo nižje cene hrane in kurjave, ter konec vojne
- kraljeva garda začne streljati nanje -> velikanske žrtve, kapitalisti in menjševiki vpadbudijo demonstracije po Evropskem delu Rusije, predvsem v Petrogradu in prevzamejo oblast
- razpustijo duma(fevdalni parlament), odstavijo carja in parlament
- oblast prevzame A. Kerenski in sestavi novo začasno vlado Kerenski obljubi:
  - konec vojne, pomoč invalidom in padlim, nižje cene hrane in kurjave, boljše pogoje dela in višje plače delavcem
  - odstavitve fevdalnih sil
- Neuresniči nič od tega le cerkev in fevdalce obdavi-> med delavci in kmeti narašča nezadovoljstvo

Ustanovitev države slovencev, Hrvatov in Srbov

- 29.oktobra leta 1918 so v Zagrebu in Ljubljani razglasili ustanovitev države SLO, HR in Srbov
- Majniška deklaracija* – Hrvaški poslanci so 30. maja 1917 v Dunajskem parlamentu prebrali znamenito majniško deklaracijo, duhovni oče te deklaracije je bil KREK
- Krfska deklaracija* – Julija 1917 podpišejo na otoku Krfu predstavniki srbske vlade in jugoslovanskega odbora Krfsko deklaracijo, njihova želja je bila, da se Habsburška harmonija popolnoma poruši, njeni Srbi in slo pa se združijo pod vodstvom kraljevine Srbije

Posledice vojne in Pariška mirovna konferenca

- 1.Prva sv. vojna je pomenila, velikansko morijo. Padlo je 20 000 000 vojakov. Tehnični napredek se je obrnil proti človeštvu(strojnica, bojna letala, tanki...)
- 2.Kazni za Nemčijo:
  - odstopiti je morala vse svoje kolonije
  - Franciji in Poljski je morala vrniti nekatera ozemlja
  - prepovedali so ji združitev z Avstrijo
  - odreči se je morala pravici, splošne vojaške obveznosti
- 3.Ob podpisu mirovne pogodbe v Versaju, leta 1919, so ustanovili društvo narodov – mednarodno org., ki naj bi po mirni poti reševalaspore med državami, društvo narodov ni imelo veliko moči
- Politične razmere v Sovjetski Zvezi**
1. diktatura PROTLETARIATA (1917-1923)
  - razglasitev vseh bogatih, lakota, državna vojna med boljševiki(R.A.) in kapital.(BELI)
- 2.NEP (1923-1928)
  - mali kmetje morajo dati davek v pridelkih, vse viške hrane lahko pojejo ali prodajo, *konec lakote v 1 letu*
  - dovoljena je mala obrt, kjer lahko delajo samo domači
  - obračunava s političnimi nasprotniki
- 3.PLANSKO GOSPODARSKO (1928-1953)
  - obračunava s kulaki in obrtniki

Nacizem v Nemčiji

- 1.Leta 1932 je bil brez dela že skoraj vsak drugi delavec. V takšnih razmerah se je začela krepiti predvsem nacionalistična stranka
- 2.Vodja te stranke je bil Adolf Hitler. Imela je svoje vojaške odrede –SA. Za simbol so imeli kljukasti križ
- 3.Hitler je leta 1933 postal kancler in kmalu razpustil parlament, poslopje je dal zažgati, za požig je obtožil komuniste

Boji za Z in S meje SHS

- 1.Država SHS
- 29. oktobra SLO in HR politiki razglasijo državo SHS, oblast prevzame narodni svet v Zagrebu
- obsegala je SLO, HR, BiH in Vojvodino
- narodni svet je bil omahljiv, niso ustanovili svoje vojske niti podprli mojstrovih prostovoljcev, niso ustanovili svoje vojske, niti podprli majstrovih prostovoljcev
- ljudje poskušajo sami se neorganizirano ubraniti, zato so ITA skoraj brez bojev prišli do LJ
- 2.Kraljevina SHS
- s hinavsko politiko kralja A. Karađorđevića in N. Pašiča, ter naivnostjo SLO in HR politikov, Srbija še pred nastankom skupne države doseže boljši položaj
- kraljevina SHS nastane 1.decembra 1918 iz države SHS in kraljevine Srbije
3. 12.11.1920 podpišejo RAPALLSKO pogodbo, ki določi mejo med ITA in kraljevino SHS, ¼ SLO narodnega ozemlja, vso prim-

orsko, večino notranjske, S Dalmacijo (Zadar) in veliko otokov

Politične razmere in problemi v kraljevini SHS

I. Nerešeni problemi:

- priznani so bili trije narodi SHS, vodilni je bil srbski narod, uradni jezik je bil srbski, pisava cirilica
- priznani niso bili črnogorci, muslimani, albanci
- državna vera je bila pravoslavna, ostale so bile dovoljene, vendar ne enakovredne
- na SLO nepismenih manj kot 10%, na HR od 30%-40%
- 1. Gospodarstvo:
  - gospodarsko razviti predeli so bili predeli države SHS, največ industrije je bilo ob železnicah ob SLO in HR
  - Bosna je imela ogromno rudnikov, talilnic in žag
  - industrije tu skoraj ni (Kosovo, Makedonija, Črna Gora)
- 2. Kmetijstvo:
  - zelo razvit del je bil Vojvodina in Slavonija, veliko kmetijskih strojev, velik pridelek
- 3. Socialni problemi:
  - nad 90% ljudi je živelo revno, 1/3 pa v pravi revščini, bogastvo in socialna varnost
  - okrog 80% ljudi je živelo od kmetijstva, velika večina na manjših nedonosnih kmetijah -> veliko otrok

II. Politične stranke:

- 3 leta so bile vse politične stranke dovoljene, bilo jih je preko 50, prve volitve so bile v jeseni 1920 leta, nato nastane parlament, volilno pravico imajo vsi polnoletni moški
- uradno je bila volilna pravica »tajna« (lesena kroglica)
- vedno vodilna stranka je bila Srbska radikalna stranka (N. Pašič), ta stranka je bila vedno na vodilnem mestu
- 1. *Hrvaška kmečka stranka* (dr. Stjepan Radič), druga po št. glasov, zavzemali so se za kulturno avtonomijo HR., zavzemajo se za pravice revnih (kmetov, delavcev), ubijejo ga na seji skupščine poleti 1928
- 2. *Slovenska Ljudska Stranka (SLS)*, vodil jo je dr. Anton Korošec, zavzemala se je za avtonomijo na narodnostnem In gospodarskem področju, sodelovali so z radikali, Korošec je sklepal razne kompromise
- 3. *Muslimanska Organizacija (MO)*, vodil jo je Mehmet Spaho, zavzemali so se za versko, kulturno avtonomijo In za pravice muslimanov, največ vpliva je imela v Bosni, Samdaku in na Kosovem

III. Politične razmere do 1928

- 1. Vlade se pogosto menjujejo, na oblasti je vedno radikalna stranka
- Vlade so poskrbele predvsem za svoje ministre, vojsko

Vidovdanska ustanova – januar 1921

- Sprejmejo parlament, kralju da prava oblastila
- kralj potrdi in razglasi nove zakone
- kralj potrdi in razglasi zakone
- kralj je vrhovni poveljnik vojske, lahko napove vojno in sklene mir
- kralj sklicuje narodno skupnost (parlament), je nedotakljiv, ima pravico razpustiti parlament, vlado...

6. januarska diktatura (od 6. jan. 1929 do oktobra 1934)

- vlade so se pogosto menjavale, politične razmere niso bile stabilne, zato je moč kralja še bolj naraščala
- poleti 1928 je član radikalne stranke na seji parlamenta ubil 4 poslance in 1 ranil, po tem sledijo nemiri na HR., posebej po pogrebu Stjepana Radiča
- kralj izkoristi nemire in po izrednih razmerah razglasi svojo osebno diktaturo (6. jan. 1929)
- Ukrepi:*
  - sam ukinja ali določa zakone, razpusti parlament, vlado, vse politične stranke in različne organizacije
  - preimenuje državo v kraljevino Jugoslavijo (SLO, HR, Srbija)
  - ukine vse deželne avtonomije in državo razdeli na 9 banovin in na posebno enoto BEOGRAD, zabriše narodne meje
  - 1931 je izdal vsiljeno (oktroirano ustavo), da bi zakril diktaturo, dovoli 1 stranko JNS, razpiše volitve in uvede demokracijo
  - diktatura se konča z atentatom 1934 na kralja Aleksandra v Marseju (ubili so ga ustaši in makedonci)
- Kraljevo namestništvo 1934-1941:*
  - vlada knez Pavle, ki vlada v imenu mladoletnega kralja Petra II
  - ukine diktatorske odločbe kralja Aleksandra, razen KPJ
  - manjši pritiski na neSrbske narode
  - knez Pavle, skrbi predvsem za svoje bogastvo, gospodarstvo se povezuje z Nemčijo in Italijo, manj z Francijo in Anglijo

Fašizem v Italiji

1. Cilji fašizma:

- Italija v obsegu nekdanjega rimskega imperija, velik ITA narod
- uničiti komunizem, v ITA živijo le italijani
- ITA bo gospodarsko in vojaško najmočnejša država na svetu

-samooskrba z hrano in izdelki težke industrije

2. Ukrepi:

-velika javna dela v kmetijstvu

-da izsušiti vse močvirne predele, gradi tudi namakalne naprave

po 3 letih pridelajo dovolj hrane, gradi avtoceste (3-pasovnice),

letala(FIAT), posodablajo pristanišča

-vzpodbudi industrijo, trgovine (nižji davki), tiska denar ni inflacije

-ukrepi za povečanje naroda ukine vse davke(v zvezi z otroci)

visoki otroški dodatki, zastoj stanovanja za družine(več kot 5 otrok)

-vsem organizira prosti čas